

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญปัญหา

พระพุทธดำรัสที่ว่า “อานนทบางที่พวกเธออาจจะคิดว่า ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงลับไปแล้ว พวกเราไม่มีศาสดา ข้อนี้พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไปแล้ว ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^๑ พระพุทธดำรัสดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ทรงยกย่องให้พระธรรมและพระวินัยเป็นใหญ่หลังจากที่พระองค์ปรินิพพานแล้ว พระธรรมและพระวินัยดังกล่าว ปัจจุบันได้มีการจดจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรเรียบร้อยแล้ว เรียกกันว่า คัมภีร์ แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่มใหญ่ คือ (๑) คัมภีร์พระไตรปิฎก บันทึกหลักคำสอนปฐมภูมิ (๒) คัมภีร์อรรถกถา อธิบายขยายความพระไตรปิฎกที่ยังไม่ชัดเจน (๓) คัมภีร์ฎีกา อธิบายขยายความอรรถกถา (๔) คัมภีร์อนุฎีกา อธิบาย ขยายความคัมภีร์ฎีกา (๕) คัมภีร์คั่นถันตระ คัมภีร์นอกเหนือจากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และอนุฎีกา^๒

คัมภีร์พระไตรปิฎก ได้แก่ คัมภีร์ที่บันทึกคำสอนในพระพุทธศาสนาไว้ครบถ้วน มีความสำคัญที่ชาวพุทธยึดเป็นหลักปฏิบัติตราบทำทุกวันนี้ แบ่งเป็น ๓ ปิฎก คือ (๑) พระวินัยปิฎก (๒) พระสุตตันตปิฎก (๓) พระอภิธรรมปิฎก

คัมภีร์อรรถกถา^๓ ได้แก่ คัมภีร์ที่วรรณานิบายลึกลับตบถ (บทที่มีเนื้อความซับซ้อน) ในพระไตรปิฎกให้ชัดเจนขึ้น โดย อรรถสมปติ พัญญชนะสมปติ บาลิมุตตะกะ นานาวินิจญ์ ตลอดจน อาจารย์วาทีระดับต่างๆ ที่เรียกว่า **ปถินณกเทศนา** ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ในสถานที่ต่างๆ แบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ

^๑ ลีลา โจ ปนันทนุท ตุมหากัม เอวมสฺส อจิตฺตสตฺถุกัม ปาวจณํ นคฺคิ โน สตุตฺตาติ. น โจ ปนนํ อานนฺท เอวํ ทญฺเฏจฺจุทฺถํ โย โว อานนฺท มยา ฐมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต โส โว มมจฺจเยน สตุตฺตา ...; ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๑๓๔, ที.ม. (ไทย) ๑๐ /๒๑๖/๑๖๔.

^๒ ฝ่ายคัมภีร์พุทธศาสน์ กองวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เอกสารเข้าเล่ม, หน้า ๒๕.

^๓ แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ โบราณอรรถกถา, กลุ่มที่ ๒ อภินวอรรถกถา.

๑) พุทธสังฆนิคะ คำอธิบายที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงเอง เรียกว่า ปกิณณกเทศนา ดังประโยคว่า “ตตฺถ ตตฺถ ภควา ปวตฺติตา ปกิณณกเทศนาเยว หิ อญฺญิกถา”^๔ หรือดังประโยคว่า “ปจฺมสํสฺสํติยฺ ยํ อญฺญิกถา สํสฺสํติยํ วจฺเจน สํ ภควโต ธรรมานกาเลปิ อญฺญิกถา สํวชฺชติ”^๕

๒) อนุพุทธสังฆนิคะ คำอธิบายไขความที่พระสาวกได้แสดงไว้

คัมภีร์อรรถกถาตามที่กล่าวมานั้น เมื่อแยกออกโดยยุคสมัย สามารถแบ่งอรรถกถาเหล่านั้นออกเป็น ๒ ชนิด คือ (๑) โบราณอรรถกถา^๖ อรรถกถารุ่นเก่า (๒) อภินวอรรถกถา อรรถกถาที่เรียบเรียงขึ้นใหม่

คัมภีร์ฎีกา^๗ ได้แก่ ฎีกาที่อธิบายล้นตลบทในคัมภีร์อรรถกถา ที่เป็นพระวินัย และพระสูตรเท่านั้น คัมภีร์ฎีกาส่วนนี้ เรียกว่า ปุราณฎีกา, อภินวฎีกา ส่วนคัมภีร์ที่อธิบายพระอภิธรรม ที่เรียกว่า อภิธัมมฎีกานั้นแยกเป็น มูลฎีกา และอนุฎีกา

คัมภีร์อนุฎีกา^๘ หมายถึง คัมภีร์ที่อธิบายล้นตลบทในคัมภีร์มูลฎีกา, ฎีกา ซึ่งคัมภีร์ฎีกาที่อธิบายล้นตลบทในมูลฎีกา เรียกว่า อนุฎีกา เช่น ธรรมสังคณีอนุฎีกา วิภังคอนุฎีกา ปัญจปกรณอนุฎีกา มณีทีปฎีกา (อนุ) มรุตสารัตถทีปนีฎีกา (อนุ)

นอกจากนี้นักปราชญ์ยังกล่าวอีกว่า คัมภีร์ฎีกาที่อธิบายล้นตลบทในอภิธัมมัตถวิภาวินี (อนุ) ฎีกา ซึ่งมีรายชื่อคัมภีร์ดังนี้ (๑) มณีสารมัญญสาฎีกา (๒) อเผคคฺสาโรทีปนี (จูฬฎีกา) (๓) ปรมัตถทีปนีฎีกา (๔) ปรมัตถอนุทีปนีฎีกา (๕) ปรมัตถวิโสธนีอภินวฎีกา (๖) อังคุรฎีกา (สังคหมหาฎีกา) (๗) อภิธัมมัตถอนุวิภาวินีฎีกา (๘) มหาอศุลฎีกา (๙) อภิธัมมัตถสังคหวินิจจยฎีกา

คัมภีร์นัยการ และ **คัมภีร์นัยการฎีกา** เป็นคัมภีร์ที่อยู่ในกลุ่มบันทึกประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เนื้อหาได้บันทึกเรื่องราวประวัติศาสตร์โดยเฉพาะพุทธประวัติ หลายประเด็น

^๔ สารตฺถ. ฎีกา (บาลี) ๑/- /๒๗.

^๕ อภ. อนุฎีกา (บาลี) ๑/- /๑๑๓.

^๖ โบราณอรรถกถา เป็นอรรถกถาที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งได้ยกขึ้นสู่สังคายนาทั้ง ๓ ครั้ง และพระมหินเถระนำไปลังกา ต่อมาได้แปลเป็นภาษาสีหฬ เรียกว่า สีหฬอรรถกถา; วิ.ม. อ.(บาลี) ๑/-/๓, ที.สี.อ. (บาลี) ๑/-/๑, วชร.ฎีกา (บาลี) -/-/๒๓, สารตฺถ.ฎีกา (บาลี) ๑/-/๒๕.

^๗ คัมภีร์ฎีกา แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ (๑) คัมภีร์ฎีกาที่อธิบายล้นตลบทในคัมภีร์อรรถกถา แบ่งเป็น วินยฎีกา, สุตตันตฎีกา, และอภิธัมมฎีกา (เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า มูลฎีกา) (๒) คัมภีร์ฎีกาที่อธิบายล้นตลบทในสังคหอรรถกถา เรียกชื่อว่า สังคหฎีกา แบ่งเป็น วินยสังคหฎีกา, สุตตันตสังคหฎีกา, และอภิธัมมสังคหฎีกา.

^๘ คัมภีร์อนุฎีกา คือ ธรรมสังคณีอนุฎีกา, วิภังคอนุฎีกา, ปัญจปกรณอนุฎีกา, มณีทีปฎีกา (อนุ), และมรุตสารัตถทีปนีฎีกา (อนุ).

แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่ เช่น การเผชิญหน้าระหว่างพระโพธิสัตว์กับพญามาร และเสนามารที่ตามราวี ณ โพธิมณฑล ซึ่งแสดงให้เห็นในลักษณะเป็นรูปธรรม ต่อสู้กันจริงๆ ไม่ใช่เป็นบุคลาธิษฐานอย่างเช่นคัมภีร์อื่น การที่พระโพธิสัตว์อัมิตะมีกรรมมาใช้ในการต่อสู้กับพญามารและเสนามาร, อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ความแตกต่างด้านกายภาพระหว่างพระเจ้าจักรพรรดิกับศาสดาเอกของโลก^๕ มหาบุรุษลักษณะจะมีความต่างกัน ๑ ลักษณะ ความเชื่อเรื่องยมกปาฏิหาริย์ที่สอดคล้องกับคัมภีร์อื่น การแสดงเหตุผลในข้อโต้แย้งระหว่างความเชื่อที่ว่าพระพุทธเจ้ามีเฉพาะในจักรวาลนี้ และมีในจักรวาลอื่น คัมภีร์นั้มีการศึกษาแสดงให้เห็นว่าพระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติในจักรวาลนี้เท่านั้น และเรื่องราวอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการวิเคราะห์ศัพท์แต่ละศัพท์แสดงให้เห็นความเป็นมาของรากศัพท์ที่ชัดเจน

บทมัจฉา (บทตั้ง) ที่คัมภีร์นั้มีการศึกษานำมาอธิบาย ได้มาจากคัมภีร์นั้มีการ ศัพท์ที่คัมภีร์นั้มีการนำมาแต่งเป็นบทสาธยายล้วนเป็นบทแสดงพุทธคุณทั้งสิ้น ซึ่งมีในพระไตรปิฎกบ้าง ในคัมภีร์อรรถกถาบ้าง คัมภีร์นั้มีการนั้นสันนิษฐานได้ว่า เป็นการแต่งขึ้นโดยอัตโนมัติ มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงการนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าด้วยความศรัทธา เช่นเดียวกับ บทนมสัทธิตาถาทั้งหลายที่นิยมใช้เป็นบทสาธยาย (เจริญพระพุทธมนต์) ในงานพิธีมงคลต่างๆ ที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายในประเทศไทย เช่น สมุทพุทฺธ และ โย จกฺขุมมา เป็นต้น

คัมภีร์นั้มีการ ผู้รจนาแต่งสรุปเรื่องราวในพุทธประวัติ เล่าเรื่องแสดงพุทธคุณ เริ่มตั้งแต่การประสูติ ตรัสรู้ จนถึงปรินิพพาน การนำเสนอเรื่องราวไม่ได้เน้นส่วนไหนควรกล่าวก่อน ส่วนไหนควรกล่าวในลำดับถัดไป จัดอยู่ในกลุ่มคัมภีร์ที่น่าศึกษา

คัมภีร์นั้มีการศึกษา ผู้รจนาได้นำเอาบทประพันธ์ในคัมภีร์นั้มีการมาอธิบายอีกชั้นหนึ่ง ขยายความให้กว้างออกไป แสดงไวยากรณ์บ้าง นำเหตุการณ์ต่างๆ มาแสดงบ้าง นำหัวข้อธรรมมาแสดงบ้าง ให้เห็นความหลากหลาย จึงกล่าวได้ว่า คัมภีร์นั้มีการ และนั้มีการศึกษา เป็นคัมภีร์ที่อยู่ในกลุ่มสหทวิเสสที่มีความอลังการในด้านวรรณศิลป์ที่สมบูรณ์ด้วยอรรถรส เช่นเดียวกับคัมภีร์อื่นๆ อาจกล่าวได้ว่า เป็นเพชรเม็ดงามในวงการวรรณกรรมด้านภาษามคธอีกผลงานหนึ่งในอนาคต

ปัจจุบันนี้ คัมภีร์นั้มีการ และ คัมภีร์นั้มีการศึกษา ได้ปรากฏต่อสาธารณชนผู้มีความรู้ด้านภาษาบาลีในระดับหนึ่งแล้ว โดยเฉพาะในประเทศพม่า และประเทศไทย สำหรับประเทศไทยคณะทำงานแห่งมูลนิธิอาจารย์พร รัตนสุวรรณ ได้รังสรรค์คัมภีร์นี้ให้กับมหาวิทยาลัย

^๕ ...อญฺเฎ หิ ทวตฺตีสมาหาปริสลกฺขณฺเหติ สมฺปนฺนา น โหนฺติ, จกฺกวตฺติโน มหาปริสลกฺขณฺเหติ สมฺปนฺนาปิ จเปตฺวา โกโสหิตวตฺตคฺคฺยฺหฺลกฺขณฺ อวเสสฺสํ สมฺปนฺนา โหนฺติ, ตถาคโตยว สพฺพมหาปริสลกฺขณฺเหติ สมฺปนฺนาคโต; นม. ฎีกา (บาลี) ๑/-/๑๖๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๕๑ นับได้ว่าเป็นคัมภีร์ที่ทรงคุณค่าอีกคัมภีร์หนึ่ง ไม่นับรวมคัมภีร์อื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก

ดังกล่าวแล้วว่า คัมภีร์นัมมการ และคัมภีร์นัมมการฎีกาภาษาบาลี เป็นการรังสรรค์ผลงานของมูลนิธิอาจารย์พร รัตนสุวรรณ คณะทำงานของมูลนิธิได้ปริวรรตจากบาลีอักษรพม่าออกมาเป็นบาลีอักษรไทย ได้เพิ่มเติมในส่วนที่บาลีอักษรพม่าไม่ได้จัดทำไว้ เช่น สังวัณณิตบพ (ข้อความที่ท่านยกมาอธิบาย) ลักษณะพิพพท (ข้อความที่ควรกำหนด) นามานุกมณิกา (ลำดับชื่อบุคคลและอื่นๆ) และคาถาสูจิ (การรวบรวมคาถาบทแรก) มีความพร้อมมูลตามหลักวิชาการทุกอย่าง เฉพาะคัมภีร์นัมมการฎีกายังคงรูปเป็นภาษาบาลี ไม่ได้ผ่านการแปลออกมาเป็นเนื้อความภาษาไทย ผู้ที่ไม่มีความรู้ด้านภาษาบาลีมาก่อนยากที่จะเข้าถึงอรรถรสทางภาษาแห่งวรรณกรรมได้

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการแปลคัมภีร์นัมมการฎีกา และศึกษาวิเคราะห์ เพื่อสืบทอดเจตนารมณ์ของคณะผู้ปริวรรต เพราะเป็นคัมภีร์ที่มีเนื้อหาไม่มากนัก ใช้เวลาในการศึกษาวิจัยไม่นานจนเกินไป มีความเชื่อมั่นว่าคัมภีร์นี้เมื่อผ่านการวิจัยแล้ว จะได้ประโยชน์หลายประการ โดยเฉพาะในบทที่ ๔ ซึ่งจะต้องแปลเป็นภาษาไทยทั้งหมด จะพยายามแปลให้ตรงกับเนื้อหาภาษาบาลีให้มากที่สุด รักษาอรรถรสด้านภาษาไว้ ให้สมความตั้งใจของผู้รณาคัมภีร์ เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ ที่สำคัญเพื่อความแพร่หลายแห่งคัมภีร์พระพุทธศาสนา

คัมภีร์นี้เมื่อสำเร็จเรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัยแล้ว หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงเกิดประโยชน์สำหรับอนุชนรุ่นหลังในด้านการศึกษาวิจัย สามารถนำไปใช้ประกอบการวิจัยผลงานที่เกี่ยวกับคัมภีร์ใหม่ๆ ได้อีกในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อแปลคัมภีร์นัมมการฎีกาจากภาษาบาลี ออกมาเป็นภาษาไทย

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์คัมภีร์นัมมการ และคัมภีร์นัมมการฎีกา ในด้านประวัติผู้แต่ง สมัยที่แต่ง โครงสร้าง ไวยากรณ์ เนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ สำนวนภาษา หลักธรรม และอรรถาธิบาย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

คัมภีร์นี้มีประเด็นไหนบ้างที่ควรค่าแก่การศึกษา เช่น แรงจูงใจในการแต่งคัมภีร์ การอ้างอิงคัมภีร์อื่นๆ มาเป็นส่วนประกอบการแต่ง เนื้อหาเน้นความสำคัญด้านใด แหล่งที่มาของอดีตนิทานประกอบ แหล่งที่มาของคัมภีร์ไวยากรณ์ต่างๆ และเมื่อคัมภีร์ปรากฏต่อสาธารณชนแล้ว มีประโยชน์ต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา และคัมภีร์สหทวิเสสอื่นๆ พร้อมทั้งผลงานทางวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นงานวิจัยในด้านเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยใช้รูปแบบการแปล และศึกษาวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้เลือกต้นฉบับภาษาบาลีอักษรไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในการแปลและศึกษาวิเคราะห์ พร้อมกันนั้นได้อาศัยภาษาบาลีอักษรพม่าเป็นฉบับเทียบเคียงในกรณีที่เกิดประเด็นข้อสงสัย

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ คัมภีร์นัมมการ หมายถึง กลุ่มคัมภีร์สหทวิเสส ที่ท่านผู้แต่ง ได้แต่งขึ้นเพื่อเป็นบทสาธยายพุทธคุณ มีเนื้อหาเป็นรูปฉันทลักษณ์ ๓๔ คาถาประพันธ์ (พม่า ๓๓ คาถาประพันธ์) อลังการในการแต่งเล่นคำ

๑.๕.๒ คัมภีร์นัมมการฎีกา หมายถึง คัมภีร์ที่ได้นำเนื้อหาในคัมภีร์นัมมการที่กล่าวไว้โดยย่อมาเป็นบทพาดิคา ขยายความย่อให้พิสดารออกไป ลักษณะเป็นร้อยแก้ว สลับกับร้อยกรอง แสดงให้เห็นพระคุณของพระพุทธเจ้าในลักษณะต่างๆ เช่น การบำเพ็ญบารมี ลักษณะมหาบุรุษ ๓๒ ประการ การยอมเสียสละความสุขส่วนพระองค์เพื่อสรรพสัตว์ เป็นต้น อลังการก่อให้เกิดปสาทคุณ สำหรับพุทธศาสนิกชนผู้สนใจ

๑.๕.๓ คัมภีร์จินาลังการฎีกาแปล หมายถึง คัมภีร์ที่พรรณนาประวัติพระพุทธเจ้าตั้งแต่ประสูติจนถึงปรินิพพาน มีเนื้อหาบางส่วนสามารถสอดคล้องกับคัมภีร์นัมมการฎีกาสามารถนำมาประกอบคำแปลได้บ้าง

๑.๕.๔ คัมภีร์วฤตตรัตนากร และ วุตโตทัยมัญชรี หมายถึง คัมภีร์ที่กล่าวถึงเรื่องของการแต่งฉันทในลักษณะต่างๆ กล่าวถึงกฎกติกาในการแต่งฉันท ในส่วนของการวิเคราะห์ คัมภีร์ฉันท คัมภีร์วฤตโตทัยมัญชรีช่วยได้มาก

๑.๕.๕ แปล หมายถึง แปลคัมภีร์นัมมการฎีกา จากภาษาบาลีอักษรไทย มาเป็นเนื้อความภาษาไทย เพื่อให้ง่ายต่อการศึกษสำหรับผู้สนใจ

๑.๕.๖ วิเคราะห์ หมายถึง วิเคราะห์ประวัติผู้แต่ง สมัยที่แต่ง ขอบกพร่องของต้นฉบับภาษาไทย นำเสนอเนื้อหาโดยย่อ จุดประสงค์ในการแต่ง การนำเสนอเนื้อหา ที่มาของเนื้อหา วิเคราะห์ฉันทลักษณ์ ลักษณะภาษาบาลีและคำประพันธ์ ความนิยมของการใช้วิภัติสำหรับคำบางคำ ประโยคและสำนวน ไวยากรณ์ พร้อมทั้งหลักกรรม

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ พระพุทธรักจิตาจารย์^{๙๐} กล่าวไว้ในคาถาเป็นเครื่องนอบน้อมพระพุทธเจ้าว่า “พระสุคตเจ้าพระองค์ใด ไม่ทรงปรารถนาแล้วซึ่งสุขและทุกข์และอุเบกขาด้วยปฏิบัติที่มีความเหมาะสม ไม่ทรงปรารถนาแล้วซึ่งสมบัติที่กำจกั และซึ่งสมบัติที่กำจกัไม่ได้ ไม่ทรงปรารถนาแล้วซึ่งภพที่ไม่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง และซึ่งภพที่ถูกปัจจัยปรุงแต่ง ทรงละไปแล้ว ข้าพเจ้าขอนอบน้อมซึ่งพระสุคตเจ้า พระองค์นั้น”

“พระพุทธเจ้าพระองค์ใด ทรงสละทรัพย์ บุตร ชายา อวัยวะ และชีวิต เพื่อประโยชน์แก่ชาวโลกแล้ว ทรงบำเพ็ญบารมี ๓๐ ถ้วน และโพธิปักขิยธรรมอันหาข้อเปรียบเทียบมิได้บริบูรณ์แล้ว ทรงบรรลุพระโพธิญาณอันบริสุทธิ์ที่ให้พระคุณทั้งสิ้น ทรงเป็นประโยชน์ในโลกทั้ง ๓ ทรงกระทำที่สุดแห่งทุกข์แล้ว ทรงเปลื้องหมู่ชนผู้กระทำความชั่วไว้ออกจากทุกข์แล้ว”^{๙๑}

๑.๖.๒ พระสังฆรักจิตเถระ^{๙๒} กล่าวนอบน้อมพระพุทธเจ้าไว้ในคัมภีร์วุตโตทัยมัญชรีว่า

สุตายุกริยา เม ธนงุมปิ จชช
จินิ พุทธินาเน อคา มุนิเมต.

คำแปล : พระพุทธเจ้าทรงสละมหาบริจาต คือ ชีวิต บุตร ภรรยา สมบัติ และอวัยวะตั้งสมบารมีที่ก่อให้เกิดพระสัพพัญญุตญาณ บรรลุความเป็นมุนีแล้ว ข้าพเจ้า ขอน้อมไหว้พระพุทธเจ้าพระองค์นั้น

๑.๖.๓ มหาอำมาตย์ศรีจตุรงค์พล^{๙๓} กล่าวนอบน้อมพระพุทธเจ้าไว้ในคัมภีร์มหาปณามว่า

อุเปตปุณณิ วรลภุโขณกั-
โณกั วิสุทฺธ ชลิตปุทีปี
ทีปี ปชานั อนินนวชฺช-
นวชฺชาจํ สุกคํ นมามิ.

^{๙๐} พระพุทธรักจิตาจารย์ แต่ง, ชินาลังการฎีกา, นายรังษี สุทนต์ และคณะ แปล (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญูญาณ, ๒๕๔๘), หน้า ๑.

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗.

^{๙๒} พระคันธสาราภิวงศ์ แปล อธิบาย, พระธรรมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, M.A., Ph.D.), พระมหานิมิต ฐมมสาโร ตรวจสอบชำระ, วุฒตรัตนากกร และวุฒโตทัยมัญชรี: การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบสันตลัทธิ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษร, ๒๕๔๕), หน้า ๓๘๘.

^{๙๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๘๘.

คำแปล : ข้าพเจ้าขอนอบน้อมไหว้พระสุคต ผู้ทรงเพียบพร้อมด้วยกุศลสมภารเป็นที่
ดำรงแห่งพระวรลักษณ์อันงดงาม กำจัดเรื่อนต้นหาหมจดจดยังประทีปธรรมให้สว่าง เป็นที่พึ่ง
อาศัยของมหาชน ปราศจากทุกข์หาโทษมิได้ ตรัสพระคำรสอันปราศจากโทษ

สำหรับคัมภีร์นรกการฎีกา เป็นคัมภีร์พิเศษซึ่งต่างจากคัมภีร์อื่นในหลายประเด็น
นอกจากจะนำเอาเนื้อหาของคัมภีร์นรกการมาอธิบายแล้ว ยังมีการวิเคราะห์คัมภีร์ฉันท ก่อถึง
คัมภีร์อสังการ และวิเคราะห์ศัพท์ในรูปของคัมภีร์ไวยากรณ์อยู่ทั่วไป เอกสารที่เกี่ยวข้องจึงมีความ
หลากหลาย สำหรับงานแปลและงานวิจัยนั้น ยังมีไม่มาก อาจกล่าวได้ว่า การทำวิจัยศึกษา
วิเคราะห์คัมภีร์นรกการฎีกาที่เป็นภาษาไทย ผู้วิจัยเป็นผู้เริ่มทำเป็นครั้งแรก แต่ยังมีงานแปลที่มี
ความใกล้เคียงอยู่ ๑ ผลงาน คือ ชินาลังการฎีกา และมีงานวิจัยอีก ๑ ผลงาน คือ **วฤตตรัตนากร :**
และวฤตโตทัยมัญชรี การศึกษาเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทลัษณ์ ซึ่งผู้วิจัยจะวิเคราะห์ใน
ลักษณะเดียวกันในบทที่ ๓

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนของการ
วิจัยตามลำดับ ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๑.๗.๑ รวบรวมต้นฉบับที่เป็นภาษาอักษรไทย และบาลีอักษรพม่า เทียบเคียงข้อมูล
เพื่อความถูกต้องและชัดเจนให้มากที่สุด แปลเป็นภาษาไทย และวิเคราะห์ในส่วนประวัติผู้แต่ง
สมัยที่แต่ง ข้อบกพร่องของต้นฉบับภาษาไทย นำเสนอเนื้อหาโดยย่อ จุดประสงค์ในการแต่ง การ
นำเสนอเนื้อหา ที่มาของเนื้อหา วิเคราะห์ต้นทลัษณ์ ลักษณะภาษาบาลีและคำประพันธ์ ความ
นิยมของการใช้วิภัติคำสำหรับคำบางคำ ประโยคและสำนวน ไวยากรณ์ พร้อมทั้งหลักธรรม และ
นำเสนอคุณค่าของคัมภีร์

๑.๗.๒ นำเสนอหลักฐานที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประวัติผู้แต่ง สมัยที่แต่ง เนื้อหา
โครงสร้างของเนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ สำนวนภาษา จุดมุ่งหมายในการประพันธ์ พร้อมทั้ง
หลักธรรม

๑.๗.๓ รวบรวมคัมภีร์นรกการฎีกาที่แปลเสร็จ และผลวิเคราะห์ที่ได้จากการศึกษา
คัมภีร์นรกการและคัมภีร์นรกการฎีกา

๑.๗.๔ จัดทำเป็นเอกสารรายงานผลการวิจัยเป็นภาษาไทย นำเสนอต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๘.๑ ได้คำภีร์นรกการฎีกา ที่แปลเป็นภาษาไทย

๑.๘.๒ ได้รับความรู้ในคำภีร์นรกการ และคำภีร์นรกการฎีกา ในด้านประวัติผู้แต่ง สมัยที่แต่ง โครงสร้าง ไวยากรณ์ เนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ สำนวนภาษา หลักธรรม และ อลังการ